

Colaborarea intermuzeală în valorificarea vestigiilor culturii geto-dacice

M. BRUDIU, V. CĂPITANU, V. URSACHE

Intensa activitate desfășurată, mai ales în ultimele decenii, în domeniul cercetării arheologice, pe întregul teritoriu al țării noastre, a avut ca rezultat scoaterea la lumină a unui bogat și, totodată, valoros patrimoniu arheologic. Prin structura și semnificația sa, acest patrimoniu documentează dezvoltarea comunităților umane atât pe coordonata cronologică, cât și pe cea spațială a existenței umane. De asemenea, la o privire mai atentă putem desluși și alte coordonate majore, cum ar fi ospitalitatea meleagurilor carpato-danubiano-pontice, dovedită de factorii paleoecologici, precum și coordonata continuității, atestată de o seamă de tradiții care leagă generațiile unor culturi și epoci într-un torent de existență umană continuă. Poate că cel mai pregnant în această privință, prin semnificațiile arătate mai sus, este patrimoniul arheologic al lumii geto-dacice. Acesta se află în păstrarea muzeelor noastre, fiecare muzeu în parte valorificându-l competent, dar, fiind vorba de o civilizație unitară și înfloritoare, cum a fost civilizația geto-dacilor, considerăm că trebuie abordate noi modalități de valorificare a vestigiilor geto-dacice. O astfel de cale de valorificare este prezentarea expozițională a civilizației și culturii geto-dacice în toată complexitatea ei și pe o perioadă de timp cât mai largă, fapt care implică o cooperare interjudețeană, atât din punct de vedere al patrimoniului, cât și a experienței muzeistice.

Astfel, în anul 1976 a fost organizată o expoziție prin colaborarea Muzeului de istorie al Transilvaniei, Muzeului de istorie și artă Bacău și Muzeului de istorie a municipiului București, care și-au propus să illustreze, cu ajutorul unor valoroase vestigii, civilizația daco-getică în perioada clasică. Expoziția a documentat caracterul complex și înfloritor al culturii daco-getice în perioada secolelor I î.e.n. — I e.n. pe întreg teritoriul Daciei. Organizatorii au selecționat cu mult discernământ piesele cele mai

reprezentative din patrimoniul muzeelor amintite dând astfel expoziției un mesaj bogat în semnificații. De asemenea, expoziția a demonstrat prin „eșantioanele” civilizației geto-dacice din cele trei zone geografice deosebite — a Transilvaniei, a Munteniei și a Moldovei — mai întâi, unitatea structurală a culturii geto-dacice, și, totodată gradul ei înfloritor, elevat¹.

Experiența și succesul obținut prin această colaborare au constituit un imbold pentru realizarea altei expoziții cu caracter interjudețean: „Civilizația geto-dacilor din bazinul Siretului”, itinerată în municipiile Galați, Bacău, Roman, Tecuci, Brăila, Buzău, Focșani, Oradea. La organizarea ei și-au adus contribuția muzeele din Galați și Tecuci (cu vestigii de la Poiana — antica Piroboridava —, Bărboși, Barcea, Nămolosa, Tecuci, Răcoasa), Muzeul de istorie și artă din Bacău (cu piese de la Răcătău — antica Tamasidava —, Sinești, Măgura, Gimbală, Ocheni, Bărbăcaș, Oncești-Cicara, Itești, Cornii de Sud, Nănești, Călinești, Sohodor), Muzeul de istorie Roman (cu vestigii descoperite la Brad — antica Zargidava — Văleni, Butnărești, Moldoveni — Gabăra, Săbăoani), Muzeul de istorie a Brăilei (cu piese de la Brăilița, Spiru Haret, Chiscani, Găvani, Tichilești, Petroiu, Racovița). Ulterior s-a mai alăturat și Muzeul de istorie din Buzău, aducând mărturiile arheologice din stațiunea de la Cîrlomănești.

Coordonata cronologică a expoziției „Civilizația geto-dacilor din bazinul Siretului” traversează o perioadă de un mileniu, începând din secolul al VI-lea î.e.n., pînă în secolul al IV-lea e.n.

Patrimoniul reunit în această expoziție prezintă dezvoltarea unei ramuri puternice a trunchiului geto-dacic, care s-a dezvoltat în spațiul geografic al bazinului Siretului, atât de amplu și totodată atât de complex. Ne gândim în primul rînd la faptul că bogata rețea hidrografică străbate unități

Vestigii geto-dacice din stațiunile Poiana, Răcătău, Brad și Bărboși (Expoziția „Civilizația geto-dacilor din bazinul Siretului“)

geografice foarte diverse începând de la munte, colinele subcarpatice, podiș și pînă la cîmpie și șesurile largi ale Siretului. Aspectul ecologic este de natură să justifice ospitalitatea acestui bazin care a atras la o viață sedentară generațiile mai multor comunități umane și, mai ales, pe acelea aparținînd neamului geto-dacic, precum și faptul că a mijlocit, prin rețeaua afluenților Siretului, legăturile cu zonele vecine, dînd acestor comunități posibilitatea de a se integra în unitatea civilizației geto-dacice.

Cu un secol înainte de Herodot, cea mai importantă poartă prin care au intrat negustorii greci în Dacia, a reprezentat-o Dunărea și afluenții acesteia de pe latura stîngă a cursului său inferior, iar cel mai important dintre acești afluenți, atît prin largul său bazin, cît și prin rețeaua drumurilor, ospitalitatea meleagurilor, a fost Siretul. Așa se explică și faptul că lumea geților care trăia în perimetrul bazinului Siretului a fost consemnată, odată cu întregul neam al geților, de Herodot, în secolul al V-lea î.e.n. „Printre acele riuri care îl fac (pe Istru) să fie mare sînt cinci mari cursuri de apă care curg: unul numit de sciți Porata, iar de eleni Pyretos (Prutul), apoi Tiarantos (Siretul), Araros, Naparis, Ordesos”².

Renumele Siretului s-a datorat infloritoareii civilizației a geto-dacilor care a fost reprezentată în antichitate de mai multe așezări de tip oppidan, unde se desfășura o intensă activitate de producție

Vase lucrate la mînă, secolele III — II î.e.n., de la Răcătău (Muzeul de istorie și artă Bacău)

și de schimb și constituiau, probabil, centre politice și spirituale ale unor triburi. Printre cele mai importante, situate pe valea Siretului sînt cele de la Poiana, comuna Nicorești, județul Galați, identificată cu Piroboridava de către prof. Radu Vulpe³, cea de la Răcătău, județul Bacău, identificată cu Tamasidava⁴ și mai în amonte, stațiunea geto-dacică de la Brad, comuna Negri, județul Bacău, identificată cu antica Zargidava⁵.

În așezarea de la Poiana, locuirea getică a început încă din secolul al VI-lea î.e.n., iar așezările de la Răcătău și Brad și-au început existența două secole mai tîrziu. Tot în această vreme apar și negustorii greci pe Dunăre și Siret. Produsele civi-

Vase de la Poiana, Răcătău și Brad (Expoziția „Civilizația geto-dacilor din bazinul Siretului”)

lizației grecești le găsim răspândite chiar în zona de confluență a Siretului, la Bărboși și Brăilița, apoi pe valea Buzăului, la Găvani, unde s-a descoperit mormîntul unei căpetenii getice, purtînd coif de luptă de factură grecească. Contactul locuitorilor din cele trei davae de pe Siret cu valorile civilizației grecești a stimulat creația și producția getilor, fapt confirmat de patrimoniul arheologic provenit de la Poiana.

În secolele II—I î.e.n. apar noi așezări fortificate în bazinul Siretului, cum sînt cea de la Bărboși pe Siret⁶, Cîrlomănești pe Buzău, la Bîtea Doamnei pe valea Bistriței, identificată cu antica Petrodava, sau cea din apropiere de Tg. Ocna, pe Trotuș, identificată cu antica Utidava⁸.

Patrimoniul arheologic din aceste davae arată că bazinul Siretului nu a reprezentat un cadru geografic care să fi separat pe geto-dacii de aici de restul oicumenei geto-dacice. Descoperirea unor cetăți cu ziduri de piatră ecarisată, cum sînt cele de la Bîtea Doamnei, din marginea coronei Carpaților, reprezintă dovezi ale concepției strategice unitare a geto-dacilor din perioada clasică a civilizației lor, cînd a fost creat un amplu sistem de apărare în cuprinsul Transilvaniei, în care a fost integrată și o zonă din bazinul Siretului.

La începutul secolului al II-lea e.n., cînd Dacia a devenit provincie romană, la Bărboși este instalat un cap de pod care făcea legătura cu Dobrogea romană⁹. Acest obiectiv strategic a fost ridicat pe locul cetății geto-dacice, devenind după anii 105—106 un important centru civil și comercial, la început avînd ca destinație doar cele trei davae — regiu-

nea aceasta, potrivit relatărilor lui Ptolemeu și a altor surse antice, era controlată de către romani — iar ulterior (sec. II—III) aceste produse au pătruns și în zona dacilor liberi. Numeroase amfore și tezaure romane, ca și alte produse ale economiei romane sînt dovezi că spațiul geografic al bazinului Siretului a continuat să reprezinte un cadru optim pentru desfășurarea unor procese economice, sociale și politice care au asigurat continuitatea fondului demografic autohton în noile condiții ale stăpînirii parțiale a romanilor în Dacia.

Menționat de Ptolemeu, în secolul al II-lea e.n., sub numele de *Hierasos*, Siretul continuă să prezinte interes pentru scriitorii antici pînă în a doua jumătate a secolului al IV-lea, cînd este menționat cu nume de *Gerasus* de către Ammianus Marcellinus (în legătură cu Valul lui Athanaric, ridicat în fața hunilor).

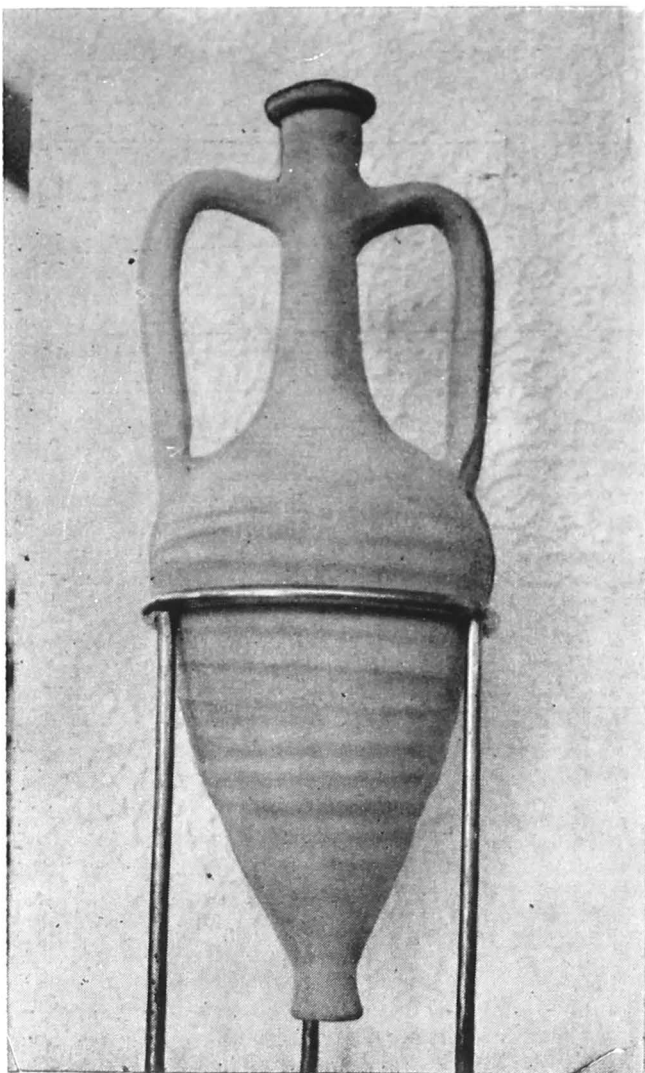
Acesta este cadrul istoric în care civilizația geto-dacilor din bazinul Siretului a cunoscut același avînt cu restul civilizației poporului geto-dac, uneori beneficiînd de contacte mai întinse cu civilizațiile mai avansate greco-romane, nerămînînd niciodată în afara procesului etnogenetic al poporului român.

Tematica expoziției a urmărit să cuprindă toate laturile vieții geto-dacilor din bazinul Siretului. Începînd cu ocupații ca : agricultura, construcțiile, pescuitul și prelucrarea metalelor, din care se desprinde nivelul de dezvoltare a forțelor de producție ale geto-dacilor de aici, continuînd cu receptivitatea acestora la tot ce a însemnat progres în lumea de atunci și bogatul repertoriu al ceramicii, în care tradiția și inovația se împletesc armonios, putem urmări drumul ascendent al acestei civilizații.

Figurină zoomorșă de la Cîrlomănești (Muzeul județean Buzău)

Amforă romană din secolul III e.n. de la Nămoaloasa (Muzeul județean de istorie Galați)

Pe lângă mesajul bogat în semnificații, reflectat de modul de viață geto-dac, expoziția mai aduce un mesaj de frumos de la strămoșii noștri prin marea număr de obiecte de podoabă și alte obiecte, ornamentate cu gust și acuratețe.

În afară de cele aproape 600 piese arheologice, mesajul expoziției este completat cu o documentație din literatura istorică antică, cu texte explicative, fotografii, cărți și grafică, expuse pe 13 panouri. Pentru ca publicul să cunoască semnificația fiecărei piese, organizatorii au tipărit un catalog cu reperele principale ale fiecărei piese (locul descoperirii, materialul, tehnica de lucru, dimensiuni, datare și apartenență patrimonială). Catalogul se încheie cu un capitol de ilustrații cuprinzând 22 de planșe și o hartă cu localitățile din care provin vestigiile expuse.

Vernisajul expoziției a fost însoțit de un simpozion organizat în toate localitățile gazdă ale expoziției. În cadrul simpozioanelor a fost abordat un evantai de aspecte ale istoriei geto-dacilor, pe baza cercetărilor recente. Remarcăm prezența la aceste acțiuni a prof. dr. doc. Radu Vulpe, membru al Academiei de științe sociale și politice și a dr. Ecaterina Dunăreanu-Vulpe, care în 1927, au început cercetările în cea mai importantă cetate geto-dacică din bazinul Siretului, cea de la Poiana (antica Piroboridava).

Această manifestare culturală a intrunit încă o coordonată, aceea a continuității unei tradiții de muncă în acest domeniu, continuitate care începe cu neuitatul savant Vasile Pârvan, de la a cărei dispariție prematură se împliniseră, la data constituirii expoziției, 50 de ani. De asemenea, generația mai tânără a cercetătorilor de la muzeele organizatoare, prin aportul adus în anii din urmă la cunoașterea patrimoniului civilizației geto-dacice din bazinul Siretului, s-a afirmat ca un eșalon harnic și competent, care continuă drumul marilor înaintași.

NOTE

¹ Viorel Căpitanu, Hadrian Daicoviciu, Eugen Iaroslavski, Constantin Pop și Mioara Turcu, *Expoziția „Civilizația daco-geților în perioada clasică”*, București, Bacău, Cluj-Napoca, 1976

² Herodot, *Istoriei*, IV, 48, în „Izvoare privind istoria României”, I, p. 31

³ R. Vulpe, *Piroboridava: La station protohistorique et dacoromane de Poiana dans „la Moldavie inférieure*, în „Revue archéologique”, nr. 2, an XXIV (1931) (Paris). p. 237—276

⁴ Viorel Căpitanu și V. Ursache, *O nouă cetățuie dacică pe valea Siretului*, în „Carpica”, II, 1969, p. 93—130; Idem, *Descoperiri geto-dacice în județul Bacău*, în „Crisia”, 1972, p. 97—114

⁵ V. Căpitanu și V. Ursache, *Brad und Răcătău, zwei getisch-dakische befestigte Siedlungen Kreis Bacău* în „Traco-Dacica”, 1976, p. 271—286

⁶ N. Gostar, *Cetăți dacice în Moldova*, Editura Merdiane, București, 1969, p. 29—35.

⁷ M. Babeș, *Problèmes de la chronologie de la culture géto-dace à la lumière des fouilles de Cîrlomănești*, în „Dacia”, N.S., 19, 1975, p. 125—139.

⁸ N. Gostar, *op. cit.*, p. 26—29.

⁹ R. Vulpe, *Studii thracologice*, Edit. Academiei, București, 1976, p. 167 și urm.